

Je pozdě. Titanic. Expert o miliardách vyhozených z okna. Někomu se to hodí

- CZ24 News | 15. října 2021

ČESKO: Za aktuálním prudkým a do určité míry zbytečným nárůstem cen energií stojí v případě zemního plynu vliv ideologie, v případě elektřiny vliv energetické politiky Evropské unie, tedy Green Dealu. Státní energetická koncepce ČR navíc nereaguje na klesající ekonomický růst ani na tragický stav ovzduší v zemi a nestimuluje snižování spotřeby elektřiny. „Vše, co je spojené s elektřinou, je naopak dotované a spotřeba elektřiny má výrazně růst,“ kritizuje v rozhovoru energetický expert Vladimír Štěpán, někdejší poradce nadnárodních evropských energetických společností.

Bohemia Energy, největší uskupení alternativních dodavatelů energií v ČR, s okamžitou platností ukončila činnost a jako důvod uvedla přetrvávající extrémní růst velkoobchodních cen energií na burze. Neobstál tento dodavatel elektřiny a zemního plynu pro zhruba 900 tisíc zákazníků v tuzemsku „pouze“ kvůli tomu, že cena obou dodávaných komodit je nyní třikrát vyšší, než byla v loňském roce, nebo jeho pád způsobila neprozřetelná obchodní politika, jak uvedl prezident Hospodářské komory Vladimír Dlouhý? Nebo šlo dokonce o neseriózní společnost, jak po jejím konci na Slovensku i v Česku hovořily tamní i místní politické špičky?

Bohemia Energy zkrachovala proto, že nakupovala plyn výhradně na burze, kde se ceny mění každý den. To je ta neprozřetelná obchodní politika. Právě tyto ceny nastoupaly dvojnásobně až trojnásobně v roce 2021 proti cenám obvyklým v předchozích letech. Při 900 tisících odběratelích by ztráty mohly dosáhnout i miliardy korun za rok. V minulých letech bylo možné mírné nárůsty ceny plynu nebo jeho kolísání promítat do cen na odběratele. V roce 2021 už to několikanásobné zvýšení cen promítat do cen pro odběratele nebylo možné, i zvýšení ceny o 100 procent vyvolalo logicky dramatickou reakci odběratelů.

Nejedná se z tohoto pohledu o neseriózní společnost, menších obchodníků se stejnou obchodní strategií jsou desítky. Řešením bylo skladovat plyn v zásobnících povinně nebo vyhradit na úrovni státu jeden zásobník pouze pro krytí podobných rizik. Cenová rizika ošetřily firmy jako například Innogy uzavřením dlouhodobých smluv na nákup plynu, kde se cena mění pomalu.

Jak byste kvantifikoval hlavní faktory prudkého zdražování energie v Evropě i ve světě? Co především energii na burze tak dramaticky zdražuje?

Faktorů je více. Dotace elektřiny na straně výroby i spotřeby, zpřísnění emisních limitů a zvyšování cen emisních povolenek, odstavování uhelných a jaderných elektráren, kolísavost a nízká účinnost fotovoltaických a větrných elektráren spojená s vyrovnáváním výpadků z uhelných elektráren, opravy a omezování těžby u plynárenských producentů, vysoké ceny LNG z USA, zbytečné oddalování provozu plynovodu Nord Stream 2 i nárůst globální poptávky po energiích. Negativní vlivy se objevovaly vždy, ale nikdy ne v takové kumulaci v krátkém časovém úseku, jako tomu je zejména ve druhém pololetí 2021.

Jak se na zdražování energií podílí růst cen emisních povolenek, jejichž cena letos poprvé od jejich zavedení v roce 2005 překročila 60 eur (přes 1 500 Kč) za tunu? A je reálné stanovit jejich horní hranice, jak se chystal v rámci EU projednat dosluhující premiér Andrej Babiš? Odkázal přitom na studii Evropské komise z loňského roku, která uváděla, že

cena povolenek v roce 2025 měla být 26 eur, v roce 2030 pak 30 eur a o pět let později 50 eur. Ale už dnes se obchodují za 60 eur.

Evropská unie snižování cen povolenek nepřipustí, aspoň ne výrazně. S výjimkou Německa nemají členské státy EU15 – země, které vstoupily do EU před rokem 2004 – vysokou spotřebu uhlí. Vysoká cena povolenek stimuluje nárůst spotřeby obnovitelných zdrojů energie, což je hlavní cíl Evropské unie. Nikoliv snižování emisí, zvyšování výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie je hlavní cíl EU, to je velký rozdíl. Výroba elektřiny z fotovoltaických a větrných elektráren ke snižování emisí nepřispívá, viz příklad našich západních sousedů.

Kam se může ubírat vývoj cen energií pro zimní období a následně pak od jara příštího roku? Liší se cenové výhledy pro jednotlivé druhy energií? Je reálné, že by se po čase začaly ceny vracet k těm hladinám, v nichž byly ještě nedávno? Nebo naopak momentální cenová hladina se stane základnou, kolem níž budou v příštích letech ceny oscilovat?

V médiích se v poslední době objevuje řada zavádějících údajů typu ceny plynu vzrostly třikrát až osmkrát, ceny elektřiny vzrostly třikrát až pětkrát. Takové informace nejsou pro odběratele srozumitelné a jsou zavádějící.

Skutečnou představu o vývoji na trhu ukazuje vývoj cen plynu a elektřiny na burze v EUR/MWh:

Plyn Elektřina

Cena platná v letech 2012-2018 15 30

Cena platná v září 2021 50 120

Je patrné, že cena plynu stoupla o 35 eur/MWh, ceny elektřiny o 90 eur/MWh. Ceny plynu a elektřiny se v nejbližších letech asi nevrátí na cenu v letech 2012 až 2018. Ceny platné v září 2021 by mohly být ceny obvyklé minimálně i pro rok 2022. Jedná se samozřejmě o odborný odhad.

Nůžky mezi cenou plynu a elektřiny se tedy dále rozevírají. Tento závěr lze doložit i tím, že Innogy zdražila plyn o deset procent, ČEZ elektřinu o 50 procent.

Kdybychom měli říci, co stojí za tak prudkým a do určité míry zbytečným nárůstem cen, u plynu lze hovořit o vlivu ideologie, u elektřiny o vlivu energetické politiky Evropské unie, tedy Green Dealu.

Co jsou hlavní energetické zdroje budoucnosti? Jaké postavení má v tomto ohledu zemní plyn, jehož přeměna na elektřinu je snadná a emise nižší než v případě uhlí či ropy?

Jediným možným řešením pro období 2025 až 2040 je zemní plyn. Jeho zdroje jsou na 200 let, infrastruktura a zásobníky jsou vybudované a má nulové emise rakovinotvorných látek, což je obzvlášť významné v situaci České republiky, kde ročně onemocní cca 100 tisíc lidí na rakovinu. Účinnost malých a středních zdrojů je 90 procent proti 30- až 40procentní účinnosti uhelných zdrojů, navíc jde o řešení rychle dosažitelné v českých podmínkách. Zásadním nástrojem by měly být úspory energie, zde ale Česká republika patří mezi státy s nejvyšší spotřebou energie na jednotku výroby.

Jaká je pro Česko perspektiva energetické soběstačnosti, jaký energetický mix by ji do budoucna nejlépe zajistil?

Výroky z úrovně Evropské unie a dnes i ministra Havlíčka, že je nutná energetická soběstačnost, jsou velmi nebezpečné pro průmysl i domácnosti, stejně jako pro stav životního prostředí. Ve Státní energetické koncepci ČR byl vždy preferovaný tzv. vyvážený mix různých druhů energie. Pro budoucnost by to mohl být mix obnovitelných zdrojů energie, plynu a jádro. Nástroji budou emisní povolenky a limity škodlivých látek, podpora vysoce účinných decentralizovaných a vysoce účinných zdrojů, a úspora energie.

Co pro hospodářství naší země znamená měnící se situace v energetice?

U modelů ekonomiky s nízkou přidanou hodnotou – v tomto ohledu je Česká republika na prvním místě v EU a od roku 1989 se situace nijak nezlepšila – jsou rozhodujícími položkami nákladů logicky cena energie a cena práce (když něco dovezu, smontuji a zase odvezu, tak je to logické). A ty v ČR stoupají nejrychleji v Evropské unii. Nedivme se pak, že klesá i průmyslová výroba, HDP poroste polovičním tempem než u ostatních států Visegrádu. Makroekonomové tak nějak nemohou přijít na to, proč právě Česko roste nejpomaleji, asi to bude řada faktorů. A diskuse ve veřejnoprávní televizi toho asi také mnoho neodhalí, na to je výběr diskutujících příliš propracovaný.

Kde hledat v energetice hlavní nástroj pro to, aby se naši ekonomice dařilo?

Hlavním nástrojem by mohlo být snížení spotřeby energie, hlavně elektřiny, odbourání dotací a také stanovit jako závazný ukazatel zvýšení efektivity spotřeby, čímž by se mohl splnit i cíl v podílu obnovitelných zdrojů energie na konečné spotřebě energie. A když jakékoliv zdroje, i ty uhelné, splní nové přísné emisní limity, zachovat je v provozu. Nové emisní limity jsou nástrojem pro splnění všech tří cílů EU do 2030, nikoliv zvýšení výroby elektřiny z OZE.

Řeklo by se, že Státní energetická koncepce ČR ve státě, kde dramaticky klesá ekonomický růst a zisky firem a který patří mezi pět států s nejhorším stavem ovzduší nejen v EU, ale i na světě, na tuto situaci bude reagovat tak, že se bude stimulovat snižování spotřeby elektřiny, ale opak je pravdou. Vše, co je spojené s elektřinou, je dotované a spotřeba elektřiny má výrazně růst.

Je jasné, že v České republice by se dalo ušetřit minimálně 300 miliard korun za rok, to ale nikdo nechce, a také ono „to nejde, ale popovídáme si o tom, a uděláme i komisi“.

Nežijeme už v Kocourkově, už jsme nastoupili na Titanic. Je totiž už minutu po dvanácté, Kocourkov už skončil. Přichází účtování, tak veselou plavbu.